

Tanıtım ve Değerlendirme

İbrahim Özdemir, *İslam Düşüncesinde Dil ve Varlık: Vaz' İlminin Temel Meseleleri*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Mehmet YALAR*

İbrahim Özdemir'in, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kaleme aldığı "*İslâm Düşüncesinde Dil ve Varlık (Vaz' İlminin Temel Meseleleri)*" başlıklı çalışması, konusunda ilk çalışma olma özelliğine sahiptir. Eser, incelendiğinde hem metodolojisi hem de içeriği bakımından titiz ve yorucu bir çalışmanın ürünü olduğu görülmektedir. Ayrıca gerek kullanılan kaynakların çokluğu ve çeşitliliği, gerek akademik dili gerekse de orijinal olan içerik detayı bakımından çalışmanın, bir yüksek lisans tezinden ziyade iyi bir doktora tezi ayarında olduğu söylenebilir.

Yazar, bu çalışmanın amacını, dinî metinlerin anlaşılması ve yorumlanması noktasında eski imkânları keşfetme ve bu cümleden olarak söz konusu metinlerin gerçekleştiği Arapça lafızları, anlam

* Prof. Dr., Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi, yalarm@hotmail.com

kazanma açısından ele alan vaz' ilmini ana hatlarıyla tanıtmak şeklinde ifade etmektedir.

Çalışma, bir giriş, iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Girişte vaz'î birer olgu olan lafızlarla sağlanan delâletin önemi, delâletin lisanî ve İslâmî ilimlerdeki izdüşümü gibi başlangıç niteliğindeki hususlar incelenmektedir. Bu çerçevede Kur'an-ı Kerim'de, yeryüzünde halife olarak yaratılan insana, varlıkları gösteren ve manaya delalet eden lafızların gösterildiği ve ona bu lafızlar vasıtasıyla kendi zihnindeki bilgileri ifade etme yetisinin verildiği beyan edilerek lafızların önem ve işlevinin dikkate alındığı savunulmaktadır. Bunun da Allah tarafından var edilen lafızlarla iletişim kurmanın, insanoğluna verilen ilahi bir lütuf olup her zaman ve mekanda cari olan bir sünnetullah olduğunu gösterdiği belirtilmektedir. Girişte ayrıca; sırayla delâletin lisanî ve İslâmî ilimlerdeki izdüşümü kapsamında dilcilerin delâlet merkezli çalışmaları, beyancuların delâlet merkezli çalışmaları, usûlcülerin delâlet merkezli çalışmaları ve tefsircilerin, hadisçilerin ve fıkıhçıların delâlet merkezli çalışmaları ile delâletin menşei kapsamında delâletin tabii-vaz'î oluşu ve delâletin vaz'î oluşu gibi hususlar üzerinde durulmaktadır.

Birinci bölümde lafızların vücut bulup anlamlarını ifade etmelerini sağlayan vaz'ın sözlük ve terim anlamları, bu iki anlam arasındaki ilişki boyutu, ilgili terimler, vaz' olgusunu konu edinen vaz' ilminin tanımı, konusu, gayesi ve lisânî-İslâmî ilimler içindeki yeri ele alınmaktadır. Bu çerçevede vaz'ın sözlük anlamı, vaz'ın terim anlamı ve bu kapsamda genel anlamdaki vaz'ın tanımı ile özel anlamdaki vaz'ın tanımı, ayrıca; vaz'ın sözlük anlamı ile terim anlamı arasındaki ilişki, ilgili terimler kapsamında istimal terimi ve haml terimi, yanı sıra vaz' ilminin tanımı, vaz' ilminin konusu kapsamında Vâzî' açısından vaz', lafız açısından vaz', delâlet açısından vaz', mana açısından vaz' ve medlül açısından vaz' incelendikten sonra vaz' ilminin gayesi, vaz' ilminin insanî ve İslâmî ilimler içindeki yeri incelenmekte ve bu kapsamda konu açısından ve gaye açısından gibi hususlar ele alınmaktadır.

İkinci bölümde vaz' ilminin tarihi üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede mütekaddimin döneminde vaz' ilmi başlığı altında nahiv ilminde yer alan vaz'î bilgiler, beyan ilminde yer alan vaz'î bilgiler, mantık ilminde yer alan vaz'î bilgiler ve usûl ilminde yer alan vaz'î bilgiler üzerinde durulmaktadır. Ardından İcî döneminde vaz' ilmi ve İcî sonrası, yani müteahhirün döneminde vaz' ilmi başlıkları altında konu uygun alt başlıklarla geliştirilerek detaylı bir biçimde işlenmektedir.

Sonuçta ise bu çalışmada varılan neticeler derinlemesine değerlendirilmektedir.